

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Економічний факультет
Кафедра соціального забезпечення та управління персоналом

Затверджено
на засіданні кафедри соціального забезпечення
та управління персоналом
економічного факультету
Львівського національного університету
імені Івана Франка
(протокол № 1 від 28.08.2023 р.)

в.о. завідувача кафедри Наталія ШЕГИНСЬКА

Силабус з навчальної дисципліни
«Соціальна і демографічна статистика»,
що викладається в межах ОПП «Соціальне забезпечення»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Львів 2023

Назва дисципліни	Соціальна і демографічна статистика
Адреса викладання курсу	м. Львів, проспект В. Чорновола, 61
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	Економічний факультет, кафедра соціального забезпечення та управління персоналом
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	23 – Соціальна робота; 232 – Соціальне забезпечення
Викладачі курсу	Кліпкова Оксана Ігорівна, кандидат економічних наук, доцент кафедри соціального забезпечення та управління персоналом
Контактна інформація викладачів	oksana.klipkova@lnu.edu.ua Кафедра соціального забезпечення та управління персоналом, каб.330, проспект В. Чорновола, 61.
Консультації по курсу відбуваються	Консультації в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації через Zoom та телеграм. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача
Сторінка курсу	https://econom.lnu.edu.ua/course/sotsialna-i-demohrafichna-statystyka-2
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Соціальна і демографічна статистика» є вибірковою дисципліною з спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» для освітньої-професійної програми Бакалавра, яка викладається у 6 (шостому) семестрі в обсязі 4 (чотирьох) кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Курс розроблено для ознайомлення з проблематикою демографічних процесів, категоріально понятійним апаратом дисципліни, методами демографічного аналізу з метою використання теоретичних знань у вирішенні практичних проблем, що протікають в суспільстві, у тому числі в сучасному українському соціумі.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення дисципліни є здобуття знань про суть та закономірності відтворення населення у суспільно-економічній зумовленості цього процесу, зокрема розуміння специфіки та взаємозв'язків демографічних процесів народжуваності, смертності, шлюбності, розлучуваності тощо, знання закономірностей формування та динаміки міграційних процесів, дослідження сучасного демографічного стану України та світових тенденцій демографічних процесів, ознайомлення з основними методами демографічних досліджень і їх застосуванням в сучасному управлінні соціально-економічними процесами; розкриття шляхів використання отриманих знань для вирішення проблем суспільного розвитку.

<p>Література для вивчення дисципліни</p>	<p>Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальна і демографічна статистика: навчальний посібник/МОН України, Уманський держ. пед. у-тет імені Павла Тичини; укладач: Бовкун О. А. Умань : Візаві, 2019. 206 с. 2. Теоретико-прикладні основи гендерних досліджень [Текст] : навч. посіб. / Акбаш К. С., Пасічник Н. О., Ріжняк Р. Я. ; CO-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union. - Кропивницький : Лисенко В. Ф. [вид.], 2019. - 336 с. 3. Педченко Г. П. Статистика: Навчальний посібник. – Мелітополь: Колор Принт, 2018. 266 с. URL: http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/5764/1/%2B%2B%2BKнига%20A4%203.pdf 4. Кузьменко Т.М. Соціологія. Центр навчальної літератури, 2019. 320 с. <p>Додаткова</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Загальна соціологія: [хрестоматія] / концепція, упоряд., перекл. А.В. Фурман, В.С.Біскуп, О.С. Морщакова. Київ: Видавництво Ліра-К, 2019. 354 с. 6. Чорна В. О. Галузеві соціології. Соціальна статистика : метод. вказівки з підготовки до поточного і семестрового контролю для студентів спец. 054 «Соціологія» / В. О. Чорна, Л. В. Калашнікова, А. М. Фесенко. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 32 с. 7. Макарчук О. П., Конкевич Ю. В. Статистичний аналіз народжуваності в Україні <i>Наукові записки молодих учених</i> 4 (2019). 8. Шестерняк М. М. Статистика в Україні: основні етапи розвитку, стан, тенденції та перспективи / М. М. Шестерняк // Науково-виробничий журнал «БІЗНЕС-НАВІГАТОР», ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу і права». - Випуск 4 (53) / 2019. – м. Херсон, 2019. 9. Лукашевич, М. П. Соціальна робота (теорія і практика) [Текст] : зать. МОН України як підручник для студ. ВНЗ / М. П. Лукашевич, Т. В. Семигіна. 2-ге вид., стереотипне. Київ : Каравела, 2018. 367 с.
<p>Тривалість курсу</p>	<p>120 год.</p>
<p>Обсяг курсу</p>	<p>80 годин аудиторних занять (32 години лекцій, 48 годин практичних занять) та 40 годин самостійної роботи</p>
	<p>Після завершення цього курсу студент буде :</p> <p>Знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - поняття процесу відтворення населення, соціологічний вимір процесів відтворення населення; - історію становлення демографічної науки у світі та зокрема в Україні; - зміст основних демографічних категорій та понять; - методи досліджень і основні показники демографічних процесів; - головні тенденції розвитку демографічних процесів в сучасному суспільстві. <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - використовувати знання з демографії на практиці; - пояснювати причини змін в демографічних процесах сучасного суспільства. <p>В результаті вивчення дисципліни здобувачі освіти можуть набути наступний перелік соціальних, «м'яких» навичок (soft skills)</p>

	<p>1. Аналітичні навички: вивчення концептуальних засад розрахунку показників демографічної та соціальної статистики дозволить розвинути здатність аналізувати потреби суспільства, розбирати проблеми на складові частини та визначати оптимальні рішення. Навички критичного мислення: дисципліна спонукає до критичного аналізу та оцінки інформації, теорій та концепцій, що сприяє розвитку в здобувачів здатності обґрунтовувати свої погляди та приймати інформовані рішення. Комунікаційні навички : вивчення дисципліни розвиває уміння висловлювати свої думки письмово та усно, спілкуватися з іншими людьми, а також слухати і розуміти інших. Навички роботи в команді: використання інтерактивних методів навчання розвиває у здобувачів вміння працювати в групах, спільно досягати цілей і вирішувати колективні завдання. Навички прийняття рішень: здатність до аналізу та вибору оптимальних рішень є важливою для здобувачів, які вивчають соціальну та демографічну статистику.</p>
Ключові слова	Демографічні процеси, статистичні показники, суспільні явища
Формат курсу	Очний
	Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем
Теми	<p>Тема 1. Демографія і система знань про народонаселення. Тема 2. Система інформації про населення Тема 3. Методи аналізу демографічних процесів і структур Тема 4. Кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур. Тема 5. Чисельність і демографічна структура Тема 6. Соціально-економічна структура населення Тема 7. Урбанізація та розміщення населення Тема 8. Етнічний склад населення. Тема 9. Відтворення населення та його історичні типи Тема 10. Соціологія народжуваності і репродуктивної поведінки Тема 11. Соціологія смертності населення і тривалість життя Тема 13. Сім'я та її функції. Життєвий цикл сім'ї. Тема 14. Соціологія міграції населення Тема 15. Новітні міграційні процеси у світі та в Україні Тема 16. Демографічна політика</p>
Підсумковий контроль, форма	Залік в кінці семестру
Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з соціології, вищої математики і статистики
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, проектно-орієнтоване навчання, дискусія, моделювання, виконання письмових завдань.
Необхідне обладнання	Мультимедійні засоби, комп'ютери

Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	№ з/п	Види робіт. Критерії оцінювання знань студентів	Максимальна кількість балів
	1. Бали поточної успішності за участь у практичних заняттях		
Критерії оцінювання			4 бали
«5» – студент в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі тестові завдання.			4
«4» – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість тестових завдань.			3
«3» – студент в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину тестових завдань.			2
«2» – студент не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив меншість тестових завдань.			1
«1» – студент частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив окремі тестові завдання.			0-0,5
Максимальна кількість балів за участь у 24 практичних заняттях			96 балів
2. Додаткові бали			
Критерії оцінювання			4 бали
Нарахування додаткових балів відбувається за написання тез доповідей / участь у діяльності наукового гуртка /участь у наукових семінарах та круглих столах /участь у заходах неформальної освіти (за отримання сертифікатів про проходження навчання на різних освітніх платформах (Coursera, Prometheus тощо)			4
Поточний та підсумковий контроль			РАЗОМ – 100 балів
<p>Підсумкова оцінка за семестр є сумою оцінок, отриманих студентом за поточне оцінювання на практичних заняттях, оцінки за підсумковий контроль знань та компетентностей студентів у вигляді семестрового</p>			

	<p>заліку, оцінок за СРС, додаткові бали. Максимальна семестрова оцінка становить 100 балів.</p> <p>Письмові роботи: Очікується, що студенти виконають декілька видів письмових робіт (конспект промови, вирішення практичних завдань...).</p> <p>Академічна доброчесність: Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.</p> <p>Відвідання занять та активність у аудиторії є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.</p> <p>Література. Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p> <p>Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на за виконання письмових робіт, виступах із промовами, участі у дебатах та ін. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичного заняття; недопустимість пропусків та запізнь на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття в цілях не пов'язаних з навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін.</p> <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>
Питання екзамену	Залікова оцінка виставляється за поточною успішністю
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Схема курсу

Тиж день	Теми	Форма заняття	Література	Завдання	Термін виконання
1	<p>Тема 1. Демографія і система знань про народонаселення.</p> <p>Предмет і метод демографії, її практична функція. Структура системи знань про населення та її зв'язок з іншими науками. Народонаселення як центральна категорія науки. Соціологія народонаселення. Поняття відтворення населення. Структура населення. Головні поняття та категорії демографії. Якість населення.</p>	2 год. л. / 2 год. пр./ 2 год.с.р.	[1; 3,4,5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю	День заняття

	Демографічний процес. Демографічна подія. Демографічне явище. Демографічний стан, ситуація, поведінка, старіння.				
1,2	Тема 2. Система інформації про населення Види джерел даних про населення. Переписи населення, їх мета і принципи проведення. Історія переписів населення. Анамнестичні, вибіркові і спеціальні демографічні обстеження, їх завдання і пізнавальні можливості. Регістри населення. Програма і організація поточного обліку природного руху населення. Розробка матеріалів поточного обліку населення. Характерні риси сучасних переписів населення. Організаційні та програмно-методологічні питання проведення перепису. Розробка матеріалів переписів і публікація його підсумків. Точність, повнота і помилка переписів населення.	2 год. л. / 2 год. пр./ 2 год.с.р.	[1; 3; 4;5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю	День заняття
2,3	Тема 3. Методи аналізу демографічних процесів і структур Методи демографічного дослідження. Метод когорт; повздовжній та поперечний аналіз. Сучасний стан демографічних досліджень в Україні.	2 год. л. / 4 год. пр./ 2 год.с.р.	[2; 3; 4; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
3,4	Тема 4. Кількісний аналіз і вимірювання демографічних процесів і структур. Демографічна статистика. Демометрія. Демографічна сітка. Загальне поняття демографічних таблиць. Загальні та спеціальні демографічні коефіцієнти.	2 год. л. / 4 год. пр./ 2 год.с.р.	[1; 3; 4; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
4	Тема 5. Чисельність і демографічна структура Чисельність населення: методи її визначення. Показники динаміки чисельності населення. Статевий і віковий склад населення. Статеві-вікові піраміди, їх побудова і аналіз. Класифікація населення за віком. Типи структур населення. Старіння населення.	2 год. л. / 4 год. пр./ 4 год.с.р.	[1;2;4 3; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
5,6	Тема 6. Соціально-економічна структура населення Соціально-економічна структура населення. Культурний рівень, грамотність і освіта. Показники	2 год. л. / 4 год. пр./ 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю,	День заняття

	розміщення населення. Динаміка чисельності та складу населення України (короткий огляд сучасних тенденцій).			вирішення практичних завдань	
7	Тема 7. Урбанізація та розміщення населення Розселення населення. Міське та сільське населення. Урбанізація як процес росту міського населення. Історія розвитку міст. Чинники урбанізаційних процесів. Типи урбанізації. Сучасні тенденції зростання міст. Перспективи урбанізації.	2 год. л. / 2 год. пр. 4 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 6]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
7,8	Тема 8. Етнічний склад населення. Поняття етносу. Розміщення етносів по території. Чинники впливу на розселення етносів. Етнічні процеси в Україні. Демографічні та соціальні ознаки етнічних груп.	2 год. л. / 2 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
9	Тема 9. Відтворення населення та його історичні типи Єдність процесів народжуваності та смертності. Закони народонаселення різних суспільно-економічних формацій. Архетип, традиційний, сучасний типи відтворення населення. Демографічні революції та їх зміст. Перша демографічна революція. Друга демографічна революція. Демографічний перехід, його фази. Особливості демографічного переходу країн світу. Демографічне постаріння як необоротний процес. Кількісне визначення постаріння за шкалою ООН. Режим відтворення населення як демографічна категорія. Нетто і бруто-коефіцієнти відтворення.	2 год. л. / 4 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття

10,11	<p>Тема 10. Соціологія народжуваності і репродуктивної поведінки Народжуваність у демографічному вимірі. Основні завдання статистичного вивчення народжуваності й плідності. Репродуктивна поведінка, репродуктивна установка, репродуктивна мотивація. Потреба в дітях. Соціально-економічні передумови формування народжуваності. Абсолютні показники і загальні коефіцієнти народжуваності, їх пізнавальна цінність. Таблиці народжуваності. Стандартизовані показники та індекси народжуваності. Сумарний коефіцієнт народжуваності. Динаміка народжуваності в Україні (огляд сучасних тенденцій).</p>	2 год. л. / 2 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
12	<p>Тема 11. Соціологія смертності населення і тривалість життя Смертність населення і завдання її вивчення. Аналіз смертності за демографічними ознаками. Фактори смертності. Причини смертності. Екзогенна та ендогенна смертність. Перехід до сучасного типу смертності. Таблиці смертності та середньої тривалості життя. Повікові коефіцієнти смертності. Надмірна смертність і її кількісний вираз. Динаміка смертності населення України (короткий огляд сучасних тенденцій).</p>	2 год. л. / 4 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
12,13	<p>Тема 12. Соціологія шлюбної поведінки Теоретико-методичні питання визначення місця шлюбу та сім'ї у суспільному відтворенні в цілому та відтворенні населення зокрема. Шлюбність та розлучуваність як зміна шлюбного стану. Шлюбна поведінка. Припинення шлюбу. Зміни у шлюбній поведінці.</p>	2 год. л. / 2 год. пр. / 4 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 5]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
14	<p>Тема 13. Сім'я та її функції. Життєвий цикл сім'ї. Статистика сімей згідно з рекомендаціями ООН. Сімейний склад населення. Типи сімейних організацій та сімей. Головні процеси, що впливають на демографічний розвиток сім'ї.</p>	2 год. л. / 2 год. пр. / 4 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 6]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
15,14	<p>Тема 14. Соціологія міграції населення Міграції як різновид руху населення. Класифікація міграцій. Трудові міграції. Внутрішні та зовнішні міграції.</p>	2 год. л. / 4 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 6]	Підготовка доповіді, завдання тестового	День заняття

	Міграційна поведінка, міграційна установка, міграційна мотивація. Приживаність мігрантів як остання стадія міграційного процесу. Взаємозв'язок міграцій та відтворення населення. Вимірювання міграцій.			контролю, вирішення практичних завдань	
15,16	Тема 15. Новітні міграційні процеси у світі та в Україні Еміграція в далеке та близьке зарубіжжя. Екологічна міграція. Повернення депортованих за національною ознакою народів. Міграція між селом і містом. Міжрегіональна міграція. Біженці та вимушені мігранти. Транзитна нелегальна міграція. Трудова міграція. Міграція і громадянство. Світові тенденції міграційних процесів.	2 год. л. / 4 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 5; 6]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття
16	Тема 16. Демографічна політика Демографічна політика як складова соціально-економічної політики держави. Політика народонаселення зарубіжних країн. Проблеми народжуваності, смертності, депопуляції та демографічної кризи. Проблеми збереження українського субнаселення. Проблеми формування ефективної демографічної політики.	2 год. л. / 2 год. пр. / 2 год.с.р.	[1; 2; 3; 4; 5; 6]	Підготовка доповіді, завдання тестового контролю, вирішення практичних завдань	День заняття

**Доцент кафедри соціального забезпечення
та управління персоналом**

Оксана КЛІПКОВА